

To: 5.1.2e | 5.1.2e @rivm.nl]; 5.1.2e | 5.1.2e @rivm.nl]
Cc: 5.1.2e | 5.1.2e @rivm.nl]; 5.1.2e | 5.1.2e @minvws.nl]
From: 5.1.2e) - DGMI
Sent: Mon 3/30/2020 12:28:32 PM
Subject: RE: Vraag mbt Covid19 virus in Riool
Received: Mon 3/30/2020 12:28:39 PM

Hoi 5.1.2e

Ik ben benieuwd naar de Q&A over Coronavirus en ratten. Lijkt me een belangrijke Q&A vanwege de vragen die gesteld worden. Ik weet niet precies wat het verschil is in de portals (one health, algemene portal..). Ik denk dat er straks ook vanuit de Q&A's op biociden.nl naar doorgelinkt kan worden, in de context van IPM en het wel/niet bestrijden met gif.

Vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Verzonden: vrijdag 27 maart 2020 10:23

Aan: 5.1.2e) - DGMI <5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @minvws.nl>

Onderwerp: RE: Vraag mbt Covid19 virus in Riool

Beste 5.1.2e en 5.1.2e

Ik voeg de communicatie naar jullie even samen, omdat jullie misschien ook nog even willen afstemmen. @ 5.1.2e 5.1.2e (Min I&W) had ook een vraag over coronavirus bij ratten. In onderstaande e-mail heb ik het eerdere antwoord richting jullie uitgebreid. Mogelijk zitten daar ook interessant punten in voor jullie. @ beiden: jullie kunnen nog verwijzen naar het volgende document: <https://www.rivm.nl/documenten/aandachtspunten-bij-werken-met-ratten>
 Dit is opgesteld vanwege leptos en seoul bij ratten, maar de persoonlijke beschermingsmaatregelen die hierin beschreven worden, zouden ook voldoende moeten zijn voor bescherming tegen coronavirus, in het onwaarschijnlijke geval dat ratten voor besmetting van mensen zouden kunnen zorgen.

Daarnaast stelde 5.1.2e voor de Q&A ook op de one health portal te zetten, waar alle vragen mbt coronavirus en dieren worden verzameld. Hier is ook de mogelijkheid een wat langer antwoord te geven.

@ 5.1.2e zou jij als de Q&A klaar is, deze in een word-doc naar 5.1.2e willen sturen, zodat zij hem op de one-health portal kan zetten? Sowieso willen we de Q&A ook nog wel even meelezen als jullie dat fijn vinden.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

From: 5.1.2e

Sent: donderdag 26 maart 2020 20:03

To: 5.1.2e) <5.1.2e @minvws.nl>; 5.1.2e) - DGMI <5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @rivm.nl>

Subject: RE: Vraag mbt Covid19 virus in Riool

Hallo 5.1.2e en allen,

5.1.2e Ik reageer ook alvast, maar 5.1.2e mag natuurlijk aanvullen/reactie gelijktrekken naar honden).

Eerder kwam een soortgelijke vraag ook al binnen van de communicatie voor de Q&A's van het RIVM. Daar heb ik het volgende op geantwoord:

" Ratten dragen (net als veel andere diersoorten) hun eigen coronavirus bij zich. Of zij ook gevoelig zijn voor dit nieuwe coronavirus, en of zij het dan ook weer zouden kunnen doorgeven aan mensen, is volgens mij nog niet bekend. Ik kan daar in ieder geval geen literatuur over vinden.

Mijn eigen gedachte zou zijn: van andere huisdiersoorten vermoeden we momenteel geen rol in de verspreiding, maar raden we wel aan voorzichtig te zijn. Dat zou ik ook met ratten doen, sowieso ook omdat ze andere pathogenen bij zich kunnen dragen. Maar het risico op coronavirus vanuit (wilde) ratten via het riool lijkt me klein. Maar nogmaals, dit is niet onderzocht naar mijn weten. Als iemand anders daar andere ideeën over heeft, dan hoor

ik het graag."

In dit geval van 5.1.2e zou je nog de volgende punten mee kunnen nemen in je antwoord:

- Het toegevoegde risico van ratten op de huidige uitbraak is te verwaarlozen. Het risico komt vooral van mensen zelf.
- Rol van ratten is onbekend, maar niet waarschijnlijk.
- Als ratten wel a) met dit specifieke coronavirus besmet kunnen worden, en b) dat vervolgens naar mensen kunnen overbrengen, dan nog is het vooral de groep van plaagdierbeheersers die daarbij een risico loopt.
- Als plaagdierbeheersers dezelfde beschermingsmaatregelen nemen als anders (handschoenen, evt. mondkapje en spatbril als er risico op spetters of verstuivend stof is), dan nemen zij daarvoor voldoende beschermingsmaatregelen.
- Voorlopig lijkt het risico van andere ziekteverwekkers (bv leptos) door ratten groter, en voor het onderhouden van het coronavirus hebben we volgens mij al genoeg risico van de mensen zelf.

Overigens zou ik zelf in het antwoord naar 5.1.2e meenemen dat IPM uit meer bestaat dan het inruilen van roenticiden voor klemmen, zoals hij nu suggereert. Lastig, dit soort vragen van iemand die zelf zo'n overduidelijk belang heeft hierbij (het is niet de eerste keer dat hij dergelijke berichten stuurt).

Hopelijk heb je hier genoeg aan, zo niet, dan hoor ik het.

Groeten,
5.1.2e

Van: "5.1.2e" - DGMI" <5.1.2e@minienw.nl>

Verzonden: 26 mrt. 2020 18:10

Naar: "5.1.2e @rivm.nl" <5.1.2e@rivm.nl>

Cc: "5.1.2e" <5.1.2e@minvws.nl>

Onderwerp: Vraag mbt Covid19 virus in Riool

Ho 5.1.2e

Zie onderstaande mail van 5.1.2e (o.a. producent middelen tegen knaagdieren) over rattenbestrijding in riolen. Hij stelt "dat ratten het Covid virus verder kunnen gaan verspreiden en onzichtbaar zullen behouden in hun populatie met alle risico op een nieuwe uitbraak vanuit de rattenpopulaties."

Hoe reëel is dit?

Ik wil een antwoord geven op deze mail en mij daarbij graag baseren op jullie kennis hierover.

Is het mogelijk hier vanuit het RIVM op niet al te lange termijn een antwoord te krijgen?

Alvast bedankt!

Zie ook: <https://www.ad.nl/binnenland/rivm-coronavirus-aangetroffen-in-rioolwater-vermijd-direct-contact-met-afvalwater~a239ef12/>

Groeten, 5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

*Directie Omgevingsveiligheid en Milieurisico's
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat*

*Rijnstraat 8 | 2515 XP | Den Haag
Postbus 20901 | 2500 EX | Den Haag*

M 06 5.1.2e

E 5.1.2e @minienw.nl

Van 5.1.2e <5.1.2e@zapi.it>

Datum: woensdag 25 mrt. 2020 3:15 PM

Aan: 5.1.2e) - DGMI <5.1.2e @minienw.nl>, 5.1.2e @tweedekamer.nl <5.1.2e @tweedekamer.nl>, 5.1.2e @tweedekamer.nl
 5.1.2e <5.1.2e @tweedekamer.nl>
Kopie: 5.1.2e 5.1.2e <5.1.2e @ctgb.nl>, 5.1.2e <5.1.2e @brabers.nl> 5.1.2e
 5.1.2e <5.1.2e @hofmananimalcare.nl> 5.1.2e <5.1.2e @pelsis.com> 5.1.2e
 5.1.2e @normanpestcontrol.nl>

Onderwerp: Covid19 virus in Riool

Geachte 5.1.2e

Wat is het beleid ten aanzien van rattenbestrijding in de riolen nu? Met ons IPM pyramide beleid nemen we nu enorme risico's dat ratten het Covid virus verder kunnen gaan verspreiden en onzichtbaar zullen behouden in hun populatie met alle risico op een nieuwe uitbraak vanuit de rattenpopulaties.

Het inzetten van klemmen is niet alleen veel minder effectief, maar ook nog eens erg gevaarlijk om eventueel met Covid besmette ratten ongeremd te laten voortplanten.

Is het niet van enorm belang dat rattenbestrijding nu met voorrang wordt gedaan met de meest effectieve middelen en niet met vallen of klemmen, aangezien daar ook nog eens het risico voor de bestrijder aanmerkelijk groter wordt als hij met pathogenen van ratten in contact kan komen.

Ik hoop dat het Ministerie en de bevoegde instanties zsm met een duidelijke aanpak komen om dit sluimerende gevaar in te perken.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e 5.1.2e

Mobile: 0031 5.1.2e

ZAPI SPA | Via Terza Strada 12 | 35026 Conselve | Padova ITALY

*Sistema di gestione certificato: Qualità ISO 9001 |
 Ambiente ISO 14001 – Salute e Sicurezza OHSAS 18001
 Zapi ha adottato e attua un Codice Etico e Modello Organizzativo D.Lgs 231/01*

*Please think about the environment before you print.
 CONFIDENTIALITY and WARNING NOTICE. This message may contain legally privileged or confidential information. If the reader is not the intended recipient, you received this message in error and it should therefore be deleted from your computer at once. Any dissemination, distribution and copying of a message mistakenly sent or received is strictly forbidden*

--

This message has been checked by Libraesva ESG and is believed to be clean.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is verzonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. Het RIVM aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

www.rivm.nl De zorg voor morgen begint vandaag

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. RIVM accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

www.rivm.nl/en Committed to health and sustainability

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.